

INGYENES KIADVÁNY

SZŐLŐSKERT

TOKAJ ÉS KÖRNYÉKE KULTURÁLIS, MŰVÉSZETI ÉS KÖZÉLETI MAGAZINJA

2023 / I. évfolyam 7-8. szám

PÁLOSAINK A FEHÉR BARÁTOK

AZ EGYETLEN MAGYAR SZERZETESREND

SZILÁGYI SZABOLCS

A NEMZETKÖZI HÍRŰ MŰVÉSZ

HEGYALJAI SZÜRET

91 ÉVE TARTJÁK TOKAJBAN

A GULYÁSLEVES

EGY NEMZETI SZIMBÓLUM SZÜLETÉSE

ŐSZI VIRÁGVÁSÁR

Harmadszor rendezzük meg virágvásárunkat Tokajban!

2023. október 27-én (péntek) 14:00-tól 18:00-ig

Helyszín: Tokaj, Tarcali út 46. (Báthori utca felőli bejárat)

Tokaji lakosok számára 1000 db őszi virágtő kerül kiosztásra
(csomagonként 5 db) díjmentesen, amíg a készlet tart.

LEGYEN VIRÁGOS TOKAJ!

SZŐLŐSKERT
KULTURÁLIS ALAPÍTVÁNY

Kedves Olvasó!

950 éves Tokaj ünnepét minden itt lakó polgár maga módján ünnepelte meg. Talán imát mondott a templomban, netán baráti társaságban koccintott egy pohár tokaji borral Bacchus istennek, vagy van, aki csak legyintett egyet a kezével, ez is elműlik majd. Mindenki máshogy, de közösen állg.

Múltunk rendszeres és szervezett tudományos kutatásai során az embereknek rá kellett ébredniük, hogy korábban élt elődeik nemigen törődtek koruk tárgyainak, emlékeinek a jövő számára való „elkülödséve”. A történészek, régészek kutatnak, ám a véletlenszerűen előkerülő tárgyakból, hivatalos iratokból sokszor a múlt csak foszlányos szövedéke rakható ki. Éppen ebből a felismerésből a világon sok helyen egymástól függetlenül időkapuszulákat hoztak létre azok, akik fenn akarták tartani emléküket. Az időkapuszula lerakása mögött az az igény áll, hogy lenyomatot készítsünk a jelenről egy későbbi kor számára. Nem más ez, mint a jövőbe küldött tárgyi vagy írásos üzenet, mely a föld alatt meghatározott ideig pihen. Az emlékezet ugyanis nem eleve adott, hanem a közösségben jön létre, arról ad képet, hogy hogyan gondolkodtak készítői a jelenükről, a múltjáról és a jövőről. A közösség minden tagja üzenhet a jövőnek, mindenki számára lehetőséget ad, hogy lenyomatát hagyja a jövő nemzedéknek. Ez által egy valódi közösségi ünnep lehet az időkapuszula lerakása, elhelyezése, méltó lezárása Tokaj város jeles évének.

Albert Einstein 1936-ban egy időkapuszulába elhelyezett írása így szól: „Kedves Utókor, ha nem lettetek igazságosabbak, békekeretőbbek és általában véve értelmesebbek, mint amilyenek mi vagyunk (voltunk) - no, akkor vigyen el benneteket az ördög. Ezzel a jókívánsággal maradok (maradtam) tisztelttel: A.E.”

Alföldi Andrea

Tartalom

950 éves Tokaj

- 4 Pálosaink a fehér barátok
- 6 Tokaj város címeréről és pecsétjéről
- 7 Magyarész gyógyítás 1794-ben

Akikre büszkék lehetünk

- 8 dr. Küllös József
- 9 SI-LA-GI, Szilvágyi Szabolcs

Így írtak rólunk

- 10 Tokaji árményekben
- 12 91 éve tartják Tokajban a szüreti napokat
- 13 Tokaj- Krúdy Gyula

Lélekmelegítő

- 14 Mélység

Művészet

- 15 70 éves a tokaji művésztelep

Régi korok, elmúlt idők

- 16 A csobajki kelta sírlelet
- 17 dr. Fábó Bertalan

Kertbarát

- 20 Őszi munkák a kertenben

Civil élet

- 22 Nyáriinduló piknik
- 23 Lecsó főzőverseny

Baba- és gyermekvilág

- 24 Kórház vacsora, együtt a család

Gasztró

- 25 A gulyáseves: egy nemzeti szimbólum születése

Rejtély

- 26 Skandináv rejtélyek

Impresszum

Alföldi Andrea, **főszerkesztő** | Lehoczki-Tóth Marianna, **szerkesztő** | Angyal László, **grafika** | Tóth Mária, **munkatárs** | Szilvágyi Szilvia, **munkatárs** | **Email cím:** szolokertmagazin@gmail.com | **Telefonszám:** 06-70-391-18-11 | **Kiadó:** Szőlőskert Kulturális Alapítvány | **Cím:** 3910 Tokaj, Hunyadi J. u. 11. | **Adószáma:** 19356471-1-05 | **Felelős kiadó:** Alföldi Andrea, kurátor - Minden információt a rendelkezésünkre álló adatokból, a legjobb tudásunk szerint közlünk. Tévedés joga fenntartva. | Hirdetésekkal kapcsolatos információ: szolokertmagazin@gmail.com | **Nyomda:** Printhub Hungary Kft - Nyíregyháza | **ISSN** 2939-7774
Várjuk ötleteiteket, saját cikkeiteket, észrevételeiteket, ajánlásaitokat a szerkesztőség email címére: szolokertmagazin@gmail.com

PÁLOSAINK A FEHÉR BARÁTOK

A Pálos Rend az egyetlen magyar alapítású szerzetesrend. Tagjai a katolikus egyházon belül, szerzetesi közösségükben Istennek szentelt életre és embertársaik szolgálatára kötelezik el magukat.

Az egyetlen magyar származású rendről hatalmas forrásanyag áll rendelkezésre, többnyire latinnyelvű kisebb részben német- és magyar nyelvű munkák. Figyelemreméltó, Kisbán Emil: A magyar pálosrend története című írása 1938-as kiadása, vagy a tokaji pálosokról szóló tanulmányok Mosolygó József, Róbert Zoltán, Joó Tibor, és János István szerzőktől, természetesen számos mű foglalkozik a pálosok honi tevékenységével, építészettel is.

A pálosrend története történeli párhuzamban volt mindig a magyar nemzet emelkedésével és hanyatlásával. A pálosrend a XI-XIII. században általánosan dívó magányba vonulásnak, a remeteélet elterjedésének eredetéhez nyúlik vissza. A remeteélet követése az ember ősi természetében gyökerező lelki szükséglet folyamánya. Legendáink is számtalan szent pusztába vonulásáról adnak bizonyosságot. Különösen a hegyvidék romantikus régiói kellették az emberekben a magányba vonulásnak vágyát, mert itt sokkal közelebb érezték magukat a Teremtőhöz. Hazánkban már a XI. századtól kezdve a Bakonyban, a Zóbor hegység vidékén, a pilisi és Pécs környéki hegyekben találkozunk a remeteélet követőivel. A pálos szerzetesrend a XIII. században szerveződött Bertalan pécsi püspök és Özséb esztergomi kanonok vezetésével, akik a Mecsek és a Pilis erdeiben élő remeték kolostorokban egyesítették „Ordo Fratrum Sancti Pauli Primi Eremitae – Szent Pál Első Remete Testvéreinek Rendje” néven. Őszb kanonok 1270-ben meghalt, utódja Benedek lett (1270-1290) között, aki előkelő nemesi családból származott, és IV. Béla király

barátságát élvezte. A pálos kolostorok száma már Őszb vezetése alatt növekedett, külföldi terjeszkedésük is jelentős volt. Zemplén vármegyében a legrégebbi pálos monostorok Sátoraljaújhelyben, Tokajban, Terebesen, Homonnán, és Varannón voltak. II. Endre király Szent Egyed tiszteletére 1221-ben alapította a mai zempléni Nagy-vagy Felsőtoronya hegység vadonjaiban az első monostort, mely később 1258-ban Sátoraljaújhely közelébe a Barátságban telepedett le.

Tokajban két pálos rendház fennállásáról illetve építéséről vannak adataink. 1411-ben már fennállt Tokajban egy Szent Annához címzett pálosmonostor, melynek Rácz Demeter özvegye, ebben az évben néhai férjétől, a Mézes-Mál nevű szőlőhegyen lévő területet átadományozta a rendnek. Ugyanezen évben Vízaknai Esztemér János 35 Ft-ot hagyományozott a rendháznak. Valamint azt is tudjuk, hogy 1468-ik évében Jofiam Péter testvér rendfőnökké választották Tokajban. Későbbi források szerint Szapolyai Imre költségén újjáépítették az eredeti alapokon, valamint Tardos és Ond község malmait, tizedét és kilencedét adományozta a klostornak 1476-ban. Néhány évtized alatt anyagilag jelentősen gyarapodott a rend, tekintélyes birtokra tett szert, mint gólpai birtokkal, számos tokaji és tarcali szőlőterülettel (Aranyos, Nyulas, Pincefalu, Kuszárszölő, Thanya, Jakabandrás, Mézesmál, Barátság), a Bodrogon egy vízimalommal, Ondon egy szőlőbirtokkal. A kolostor az újjá alapításakor Gyümölcsösölő Boldogasszonyról kapta nevét. Toldalaghy Zsófia és második férje Baltero

Benedek is 1483-ban a kolostor javára végrendeletet készített. 1519-ben a tokaji rendházat Szapolyai özvegye Hedvig tescheni hercegnő különleges privilégiumban részesítette: szőlőit felmentette az adózás alól. A pálosok birtokaikat 1535-ig békében tudhatták.

A XVI. századot a rend történetében a pusztulás századának nevezik. A három veszteséges jelenséggel: a parasztlázadásokkal, a mohácsi csatavesztéssel, és a reformációval járó változások, oly nagyok voltak, hogy azt mindenki megsínylette. Török hordák járták az országot, rabolták ki, perzselték fel a kolostorokat, s ölték meg papjaikat. A megmaradt magyar területeken a zsoldos katonaság felvonulása veszélyeztetette a kolostorok vagyoni épességét. A gyakori elszállásolások, az élelmiszerek és egyéb szükségleti cikkek önkényes harcolása sem kedvezett a rend fejlődésének. A sajlódi, fehéregyházi, siklósi, tokaji és diósgyőri pálosok a veszély elől kincsekkel a rend legerősebbnek tartott monostorába menekültek, Budaszentlőrincbe. 1537-ben a tokaji monostort Serédy Gáspár csapata feldúlta és szétrombolta, a még ott lévő szerzeteseket börtönbe vetette. Amikor Ferdinánd király felelősségre vonta tettéért, azt azzal indokolta, hogy Szapolyai a kolostort várrá akarta átalakítani, és erőszakoskodásait tovább folytatta. 1549-ben végül Révay Ferenc türóci gróf, és nádori helytartó elrendelte a kártérítést, melyet Serédy-nek jóvátételként adnia kellett, illetve, meg kellett ígérnie, hogy soha többé nem háborítgatja a rend birtokait. 1612-ig békésebb évek következtek a rend életében, bár számos pert indítottak a birtokaik visszavételéért. Pázmány Péter 1632-ben a pápánál a rend eltörését indítványozta, szerencsére ez nem következett be. A rendi birtokok visszaszerzéséért folytatott küzdelem egyik nyugvópontja az 1651-ben kiadott királyi dekrétum, melynek értelmében azokat az adományokat, melyeket Rákóczi György erdélyi fejedelem jutatott Tokaj, Regéc és Helmece vára felett a rendnek, a király nem akarja a Pálos rendtől elvenni. Később Thököly Imre felkelése egyébként nemcsak hazánk észak-keleti részének nyugalma dűlt fel, így több rendházban szűnelt ekkor a remete Szent Pál szerzeteseinek aktív missziós munkája. Háborús világ dűlt az országban, különösen megszenvedték az ország északkeleti részén lévő sátorlajújhelyi, varannói, tokaji, és késmárki pálos kolostorok lakói igen sok nélkülözésen és szenvedésen estek át. Éhínség és pestis pusztított, nem csoda, ha hegyalja jobbágya felázadt Tokaji Ferenc vezetésével. A háborús helyzetben az egyháziak kuruc és labanc között örödltek, több kolostorba kuruc őrséget helyeztek.

Ezután a hanyatlás időszaka következik. Egy 1760-ban készült jelentés szerint a kolostorépület annyira leromlott, hogy benne egy kocsmát üzemelt. 1786-ban a pálosok sem kerültek el II. József feloszlató rendeletét, helyükre kapucinusok és piaristák kerültek.

A pálos renddel történt eseményekre időnként a Szentszék is felfigyelt, így a pápák felruházták őket az egyre változó viszonyoknak megfelelően a lelki hatalom különböző fegyvereivel. A gyóntatás és az Oltáriszentség kiszolgáltatásának jogát véglegesen ekkor kapták meg, majd III. Pál 1536. szeptember 24-én lelt oklevelében az elődei (IV. Jenő, V. Márton, VI. Kálmán, IV. Sándor és X. Leó) nyújtotta kegyekben erősítette meg őket. A XVII. század utolsó negyedében még tovább tart a barokk szellem jegyében a rendi élet emelkedése: a vallásos érzés erősödése, fokozott érdeklődés a teológia és metafizika kérdései iránt, aminek természetes következményei a hitterítés munkája, a Mária kultusz reneszánsza, s a pálos élet ősi, hagyományoszerű szigorának felelevenítése. „A mai szerzetesek is azon fáradoznak, hogy összhangot teremtsenek belső életük és a munkájuk között azért, hogy az evangélium szerint törekessenek megváltoztatni szokásaikat, engedelmesek, alhatatosak, buzgó odaadással elmélkednek az Igéről (lectio divina), s részt vesznek a liturgiában és az imádságban. (Vita Consecrata, 6)”

A volt pálos kolostor ma egészségügyi gyermekotthon (Tokaj, Bethlen G. u. 36.), az épületen nem végeztek érdemi régészeti feltárásokat. A közelmúltban jelentették be, hogy az intézmény fenntartója több mint 1,1 milliárd Ft-ot nyert a volt pálos kolostor kiváltására. (Ezen adat forrás: www.palosepiteszet.hu)

Tokaj város címeréről és pecsétjéről

A címer jelkép, eszköz arra, hogy kifejezze az adott várost, - mondhatjuk a városi lét tartozéka- biztosítottak maguk számára az összeférhetetlenséget. Ezzel párhuzamosan a pecsétrajzok, a város címerképei díszítették a városházát, a templomot, és intézményeket. Rákerülhetett a város zászlóira, vagy hadi eszközökre is. A közhatalom jelképe, a pecsétnyomó-rajz és a város címere.

Borsod-Abaúj-Zemplén megye városai az 1960/70-es években megszerkesztették a maguk címerét, s az 1980-as években városossá nyilvánított települések sem mulasztották el ezt, így Tokaj sem 1986-ban.

A középkortól majdnem minden településnek volt címeres pecsétje. A város első – eddig ismert pecsétnyomatán 1549-es évszám szerepel, a város neve: „THOKAI” mellett. Ennek első említése 1876-ból való tanulmány, amelyben azt írják: „Gyűjteményemben van egy magyar okmány 1586-ból, melyben Tokaj városa bizonyítja, hogy Eromyes Pál tokaji pincéjét elcserélte Garay I. János tarczai pinczéjéért, és hogy Garay I. János megvett Tokajban egy házat Kristóf ispántól. Az okmányban sárga viaszra van nyomva Tokaj város húszas nagyságú pecsétje, mely a következő: középpútt keresztalakú fa van, mely körül egy kitűtött szájú kígyó tekerődzik, jobbra-balra pedig szőlőtőkék, lefüggő gerezdekkel és a körirat: „THOKAI 8.B.Z.8.1549.” Ez az elsőként számon tartott városi pecsétnyomat leírása. Több pecsét lenyomat maradt ránk az 1610-ből, 1616-ból, 1701-ből, más-más képmozól. 1906-ban az Országos Községi Törzskönyvbizottság nemcsak a települések hivatalos nevét állapította meg, hanem a hivatalos pecsét felől is intézkedett.

Mosolygó József tokaji görög-katolikus lelkész 1930-ban megírta Tokaj történetét, a könyvborítóra az alábbi címer került: „Hármas halomra állított vaskos kereszt, azon a tekeredő kígyó, két oldalt a kisebb halmok tetején egy-egy szőlőtőke, levelekkel, fűtökkel.” Ezzel mondhatjuk le is zárult a címertörténet Tokajban, ahogy Bencsik János írja várostörténeti tanulmányában, hiszen ehhez nyúlt vissza a város testülete és fogadta el a 2/1990-es rendeletében. A város zászló színében is visszatért a hagyományos formához világossárga-égszínűk hosszant csíkozott változatához.

Bencsik János a fent említett tanulmányában felteszi a

kérdést, hogy a keresztre tekeredő kígyó miként kerülhetett Tokaj címerébe? Honnan kölcsönözték a XVI. század közepén élt Tokajiak? Anélkül, hogy részleteznénk a bibliai fejtegetéseit, egyértelműen ószövetségi párhuzamokra következett. Amikor az Úr parancsára Mózes a zsidó népet az Ígéret földjére vezette. Eközben a választott népet kishitűsége miatt megbüntette az Úr. A történet részlete: „És szólla a nép Isten ellen: Miért hoztatok fel minket Egyiptomból, hogy meghalnánk e' pusztában? Mert nintsen kenyér víz is nincsen, és a mi lelkünk megulta az alávaló kenyeret. Botsáta ezért az Úr a' népére tüzes kígyókat, kik mardosák a' népet, annyira, hogy sok nép halna meg Izraelből. Akkoron mène a nép Móseshez, és mondanak: Vétkezünk, mert szólottunk az Úr ellen, és te ellened. Imádjad az Urat, hogy vigye el mi rólunk a' kígyókat. És imádkozék Móses a' népért. És mondá az Úr Mósesnek: Tsináfi magadnak Tüzes kígyót, és emeld fel azt jegyül, és valaki megmarattól, ha tekintend arra, meggyógyul. Tsinála azért Móses értből öntött kígyót, melyet feleleme jegyül. És vala, hogy mikoron a kígyó megmaránd vala valakit, tekintene arra az értből öntött kígyóra, és meggyógyul vala.” (Biblia Móses IV. könyve 21.rész)

Resümében Tokaj címerének központi jelkép együttese jelentheti Mózes által csinált és felemelt ércgyógót, mely által hirdeti a megtértek számára az üdvözölést, az üdvözülés távlatát. Ám megjegyzendő, ez csak egy lehetséges értelmezése Tokaj címerének. Bizton állítható, hogy a címer, mint jelkép kifejezi a közösség tagjaiban az összetartozás érzését. Elfogadása a múlt, a jelen, a jövő generációk közös értékrendjét erősíti meg. Ugyanis egyetlen közösség sem létezhet mindenki számára elfogadható és megbecsült szellemi értékek nélkül.

„Marhavész pusztít a XVIII. századi Németalföldön”

Marhavész gyógyítása 1794-ben Tokaj és környékén

A XVIII. század végén meg-megismétlődő marhavész gyógyítására 1794. június 15-én Tokajból Szemere Péter a hegyaljai járás szolgabírája „Futó Levéiben” az alábbi szigorú utasításokat rendeli el Tokaj és a kerület lakosai számára.

„... A' marha dög elhárítására és meggyógyítására tzélzó orvosi rendelések azton meg hagyásai közöttéinek városok és helységek Birájival, hogy azokat mindenütt dobzó által közönségessé tétetvén ha valahol kitől a' minden ható meg őrizen, szükség lenne reájok azokat pontosan vegyék és vetessék folyamatban és szorosan teljesítettessék felelet és büntetés terhe alatt...”

Az orvosi rendelés foglaltaija:

1. Minden Gazda naponként istállóját tisztálással szelöltesse, 's a' marhája alá friss szalmát terítessen.
2. Minden reggel dörszöltesse meg a' szarvas marhák szalma tsotakkal egészen, mellynél fogva.
3. A' Biró szorosan fel vigyáztasson, hogy minden ezen orvosi szerek használtassanak, 's ha mind azon által.
4. Marhák betegedni kezdenének azaz vagy köhögni, búslakodni, könyezni azonal az olyanok az egészségmarháktól külön választassanak, más istállóba költessenek, kúthoz ne hajtassanak, hanem sok savanyai

főt korpa víz addig egyesítesse mig annak kedves savanyúsága leend, 's ez adattasson nékik inya.

5. Vizsgálatok után az döglött marhák beleikben levő dagadás mutogatván magát — ez ellen vetessen fél pohár ruha mosásra készült lüg, ugyan anyi bor ezzel együtt fel keverttven 5 napig minden napon egyszer töltessen minden marhában.

6. 5 napi lügal való élése után Camforbul, Salétrombul és büdds köbül készített port sóval elegyítve adattasson a' marhának minden harmad napon egyszer teléztetvén meg fél evő kanálnyi fényes korom, ezen szereknek beadása 8 napig folytatattván.

7. Marha szügyiben fekete hunyor dugattasson, hogy ez által belső betegsége, külső részeire huzattván a' marha nagyon el gyengül.

8. Ha a' marha hirtelen meg betegszik hasa tüzes vassal párgoltasson”.

(Levéltári fejezete: Tokaj Futólevelek jegyzőkönyve 1794—1848. 49—50. old. Sátorajaujhely, Kazinczy Levéltár.)

dr. Kilián József (1925-1976)

Tokajban született 1925. július 22-én. A nyíregyházi Tanítóképzőben tanítói oklevelet, ezt követően a Budapesti Műszaki Egyetem Műnői Karán 1950-ben hid- és szerkezetépítő szakos műnői oklevelet szerzett. Első sorban pedagógus maradt. Tanársegédi tevé-

kenységét dr. Mihailich Győző által irányított II. sz. Hidépítéstan Tanszékén kezdte meg, 1957-ben adjunktus-sá nevezték ki. 1963-ban a tanszék kettéválása után az Építőanyagok Tanszékére került. Itt nevezték ki 1964-ben docensnek, majd 1974 januártól e tanszék vezetője lett. Az Építőanyagok Tanszék megalakulása után, 1966 óta az Építőanyagok c. tantárgyat adta elő az építőmérnök hallgatóknak. Pályája kezdete óta foglalkozott oktatásmódszertani és nevelésméleti kérdésekkel. Igyekezett munkatársaival a gyakorlati oktatásban használható, a hallgatók önálló munkáját és kisebb terhelését elősegítő módszereket kifejleszteni. Mintegy húsz évig tartott rendszeresen előadásokat a Műnőktovábbképző Intézetben. Az Építőanyag Tanszékhez kapcsolódó „Építőipari Minőségvizsgálat” és „Előregyártás” c. szakműnői tanfolyamoknak szervezője és vezető tanára volt. Nemcsak jó oktató, hanem

igen lelkes kutató is volt. Kezdetől fogva a cement- és betonkutatás érdekelte elsősorban és e tématerületről közel száz publikációja jelent meg. Több esetben kapott akadémiai jutalmat. 1969-ben a „Cementkő határ-szilárdsága” c. tudományos dolgozatával elnyerte a Szilikátipari Tudományos Egyesületben a Petrik Lajos díj I. fokozatát. 1963-ban védte meg „A beton autóká-volása” c. kandidátusi értekezését. Majd beválasztották a Pedagógusok Szakszervezete Központi Vezetőségé-be, ahol 1971 óta elnöke volt a Műszaki Felsőoktatási Bizottságnak. A SZOT 1970-ben kongresszusán beválasztották az elnökségbe. Sokoldalú tudományos-szervező munkát is végzett. 1970-től 3 éven át tagja, volt az MTA Építési és Közlekedési Tudományos Minősítő Bizottságnak. Tagja volt az ÉVM Műszaki Fejlesztési Tanácsának, több kutatóintézet tudományos tanácsának, a Művelődésügyi Minisztérium Felsőoktatási Tanácsának, az Építőmérnöki Kar Oktatási és Módszertani Bizottságának, Szakműnői és Továbbképzési Bizottságának. Több száz tanulmányt, 24 szakkikket, 8 egyetemi jegyzetet, 1 szakkönyvet írt.

„Példakép volt abból a szempontból, hogy egyaránt kiválóan megfelelt az oktatókkal szemben támasztott szakmai, tudományos és politikai követelményeknek. Emellett családját szerető apa volt. Halála súlyos veszteség nemcsak a felsőoktatásnak, hanem az egész magyar társadalomnak is. Életműve, szeretetreméltó egyénisége tovább él köztünk és erőt ad a hainap nagy feladatainak a megoldásához” – írja A Jövő Mérnöke újság.

Sírhelye a Farkasréti temetőben található: 35 parcella, 9 sor, 22 hely.

Üllői úti ABC Áruház

SI-LA-GI, Szilágyi Szabolcs

Nemzetközi híró festő- és képzőművész, mixed média művész, aki együtt szívott füvet Jimi Hendrixszel, éveket töltött buddhista kolostorokban, és jó barátságot kötött Andy Warhollal.

1949. szeptember 17-én Tokajban született. 1966-ban négy barátjával együtt tervezték meg a disszidálást, ám csak ketten jutottak a megvalósításig. Svédországba emigrált, ahol a stockholmi egyetemen művészettörténetet, és a stockholmi Képzőművészeti Akadémián festéstechnikát tanult. 1968-tól experimentális filmezéssel, fotózással foglalkozik. 1973-tól installációi révén a videóképzőművészetben való alkalmazásának egyik úttörőjévé vált. Igen aktív alkotó, művészi pályafutásának produktumait több mint 100 kiállítás keretében öt kontinensen láthatta a közönség. Műveit hazánkban először 1982-ben a „Külföldön élő magyar származású művészek” kiállításán láthatta a nagyközönség.

1980-1986 között festéstechnikát és videó művészetet tanított Stockholmban. A 60-as évek végén a japán harcművészet révén közel került a buddhizmushoz. A keleti gondolkodás tanítása és gyakorlata – melyet később ázsiai, amerikai útjai során mélyített el – művészetére ma is hatással van. Művészi módszerének lényege az individuális mitológia fogalomkörében magyarázható leginkább. Művészi világképében meghatározó szerepet játszik az alkotó folyamat szubjektív forrásainak feltárása és érvényre juttatása, a különböző kultúrák személyes értelmezése. A művészet számára elsősorban meditáció, amely az önmegismerés eszköze, a szemé-

lyes lét misztériumának megértése. Műveinek egyik motívuma a mulandóság, amelyet az élet legfontosabb pillanataként tart számon. A halálhoz való eljutás során az anyagi értékekkel szemben a szellemi értékek előbbségét, a látszat megragadása helyett a jelenségek lényegi vonásainak megismerését tartja a legfontosabbnak. Erről szólnak szigorúan szerkesztett, finom dramaturgiájú tárgy-együttesei, festményei, grafikái, fotói és videó munkái, performanszai. A változás és átváltozás, behatárolt és határtalan, megformált és csak sejtett, jelenség és megjelenítés, az anyag és a szellem, illetve a forma, mint üresség, és az üresség, mint forma viszonyait kutatja. A valóság közvetlen feltárása és minden szintű, intellektuális és érzelmi megértése és megértetése munkásságának lényege.

Honlapja: www.si-la-gi.com

Tokaji árnyékban

V irágh László általános iskolai tanár lakásán gyűltek össze Tokaj szerelmesei, elfoglalt védelmezői: Tömör Miklós községi tanácselnök, Pap Miklós tanár, a tokaji múzeum vezetője, Bárány István református lelkész, Sánta Károly tanácsltkár és a házigazda. A tokaji „lokalpatrióták”. Mint kiderült, egyikük sem tősgyökeres tokaji, de számukra minden más lakóhelynél kedvezőbb ez a különös hangulatú hegyaljai község. Mindezek nyílt bevallása után — a többiek egyetértésétől kísérve — Tömör Miklós tanácselnök elmondta, miben is áll az ő lokalpatriotizmusuk, amelyet nyugodtan vállalnak. Röviden így lehet összefoglalni: idehaza és külföldön is különös csengése van e szónak: Tokaj, tokaji bor.

A hegyaljai nemes borok fővárosát sok külföldi és hazai látogató keresi fel, és még sokkal többen keresnek fel, ha a vendégeket nem is fényűzően, de méltóképpen fogadhatnák.

A kulturált vendéglátás a jól töltött napok öröme adná a látogatóknak, a községnek és a megyének pedig jelentős bevételi forrást hozna. Azért aggódnak és bosszankodnak, amiért ez nem így van. Arról is, ami jó, nagyon vigyáztak arra, nehogy elhallgassák az eredményeket. A tárgyilagossággal szeretnének nagyobb súlyt adni az elmondandó hibáknak és javaslataiknak. Ha az ember végigsétál Tokaj kacskaringós főutcáján, a hegyvidék és az Alföld találkozásánál épült régi csempőzpont emlékéit idéző kereskedőházakat lát. Több-ségük renoválva, Sánta Károly tanácsltkár sorolja az

adatokat: „1960-ban 1 100 000, tavaly pedig 1 200 000 forintot kaptak az állami házak tatarozására. A Műemléki Felügyelőség tavaly 300 000 forintot adott a műemlékek gondozására. Az UVATERV-nél befejezés előtt áll a községi csapadékvíz elvezetésének terve. A múzeum és két könyvtár megfelelő támogatást kap.” Mit csináltak a maguk erejéből? Mire használják a községfejlesztési járulékat? A második kérdésre egyszerű a válaszuk: az évi negyedmilliót összeget már ötödik éve a járdák javítására és fenntartására fordítják. A községben csaknem megszakítás nélkül dolgoznak a társadalmi munkások.

A vízvezetékhalózát építéséhez például 35.000 forint értékű munkával járultak hozzá. Parkot létesítettek, fásítják a községet.

Ami sokan nem hinnének: „Ki gondolna például arra, hogy a világhírű Tokajban nincs egyetlen szálloda, vagy akár csak egy turistaház, de még egy vendégház se?” — kérdezi Bárány István. „Egyszerűen nincs hová elhelyezni egyetlen vendégünket sem! Bármilyen furcsán hangzik, de mi némi szomorú kajánssággal figyeljük, amikor központi szervek, minisztériumok vendégsereget hoznak hozzánk, és a legnagyobb természetességgel érdeklődnek a szállás felől, sőt, még hozzá is tesszik, hogy rendes, kényelmes elhelyezésre van szükségük, vendégeik részére.... És nem akarnak hinni a fülüknek, amikor megmondjuk, hogy nálunk semmilyen vendéglátási lehetőség sincs. Se kényelmes, se kényelmetlen! Hacsak be nem érik a mi személyes vendégszeretetünkkel.” (Most ugyan készül egy

hatvanszemélyes turistaház, de még csak készül ...) „Tokajra gondolva, ki hinné, hogy a tokaji halászcserében ma sem lehet eredeti tokaji bort inni? És azt, hogy a három közül egyetlen tisztán, kulturáltan berendezett halászcserdában sem lehet jóízú, friss halételeket enni?” (Különböző három évvel ezelőtti kocsmán kívül semmilyen vendéglátóipari üzem nem működött.) Lehet, hogy baj van a konyhán, de a fő hiba a bürokrácia konyhája körül van, amelyik kísütozte, hogy a helybeli Tiszavirág Halász Szövetkezet friss halait Miskolcra, a többi között a szövetkezet ottani halászcserdájába szállítsák! A tokaji halászcserda pedig Miskolcra kap egyáltalán nem friss, sőt, nyáron néha romlott halat. Pincelátogatás minisztériumi engedéllyel Tokajon járva, az egyszerű látogató igen elcsodálkozik, amikor elhatározza, hogy meglátogat egy igazi tokaji pincét. Erről szó sem lehet. Kívébe, ha rendelkezik a Földművelésügyi Minisztérium engedélyével. Csakis ilyen engedély és harminc forint lefizetése után látogathatja meg a Tokaj-Hegyaljai Állami Pincegazdaság Rákóczi nevű pincéjét. Meglehet, hogy ennek a szigorú rendelkezésnek van értelme. De akkor bizonyára van másik pince, ahová a hazai és külföldi látogatók betérhetnek, és ott valódi tokaji bort ihatnak. Ha pedig érdekli őket, vázlatosan megismerkedhetnek a tokaji bor készítésével, magukkal vihetik egy tokaji pince hangulatát. Ilyen pince nincs. Tömör Miklós tanácselnök erről így beszél: — „A községi tanács felajánlotta Sátorajai-üj helyi Pincegazdaságnak egy tokaji pincét, rendezzék be, lássák el ne csak tokaji, hanem más hegyaljai borokkal. Nem fogadták el az ajánlatot. Felajánlották a földművelésszövetkezetnek, ők is visszautasították. Nem kell... Ilyen meg olyan nehézségekre hivatkoznak.” Egyzserre tűzbe jött a tanácselnök: — „Nehézségekre hivatkozik mindenki, pedig egyszerűen tehetetlenek, nem számolnak, nem vállalnak semmi felelősséget valami új ötletért. Érték valamit a kereskedelemhez. Higgye el, ha mint magánembert megbíznának egy ilyen tokaji pince szervezésével, nem jédnék meg, és nagyon jól járnék...” Az állami gazdaságoknak, a földművelésszövetkezetnek azonban nem kell. Egyszerűen azért, mert tenni is kellene valamit érte. A községi tanácsnak pedig semmiféle pénze nincs a pince berendezésére.

A nagyműltű tokaji szüreti napok és vásárok — amelyeket színvonalas programmal, műsorokkal lehetne kiécsészíteni — elhaltak, mivel nincs egyetlen alkalmas helyiség sem a községben, ahová például a vendégek az eső elől behúzódnának, nem is beszélve az éjszakázásról. Volt olyan esztendő, amikor a községi tanács összesen kétezer forintot kapott a szüreti napok

rendezésére. Nemcsak idegenforgalom van a világon. Olyan világszerte ismert helyen, mint Tokaj, jó íyet hallani a község vezető embereitől: „Nemcsak idegenforgalom van a világon.” Tokajban 5100 ember él, az ő igényeik nekünk legalább olyan fontosak, mint kedves vendégeink — mondják az esti beszélgetés résztvevői. Tokaj 5100 lakosa. Itt mindjárt meg is kell állni. A felszabadulás előtt ennek a községnek 7200 lakosa volt. Miért mennek el az emberek? Régen Tokajon gyufagyár, fűrésztételep, konyakgyár és több kőánya létezett. Manapság egyetlen kőánya képviseli az ipart, és úgy hírlík, azt is be akarják zárni. Nincs módunk azt vizsgálni, vajon célszerű lenne-e ezeket a régi üzemeket újjáécsészíteni. Vannak azonban más, korszerű lehetőségek, amelyek hasznára válnának a népgazdaságnak és munkát adnának a helybelieknek. A parlagszántókon a helybeli vezetők szerint gyümölcsstermesztést és e gyümölcsökre épülő kisebb konzervgyárat lehetne létesíteni. Az édesfanyar izé, amely a mi borainkat világhírévé tette, ugyanilyen zamatúvá érlelné például a szilvát is. És miért ne lehetne — mondjuk — ilyen feliratú celofán csomagokat exportálni: „Tokaji aszalt szilva(?)” Azt hisszük, nem lenne gond az eladásával ... — mondja Tömör Miklós. Másik gondjuk: miért nem tudnak megegyezni az illetékes szervek a községben felépítendő hajóájitó és kishajóépítő üzemhelyének kijelölésén? Kár húzni halasztani a terv megvalósítását, mert az üzemre szükség lenne. A fa vízi úton való szállítása igen olcsó, márpedig Tokaj a Bodrog és a Tisza találkozásánál fekszik. Nem is beszélve arról, hogy a községben sok kishajóépítő család él, akik a gyár törzsgárdájává válhatnának. A község vezetői és azok, akik szeretik Tokajt, igyekeztek tárgyilagosan beszélni gondjaikról, és csak azokat az észrevételeiket mondták el, amelyeket hosszú évek tapasztalatai alapján jogosnak ítélnék. Ezért érdemes talán az illetékes minisztériumoknak, a megyei tanácsnak és más hivataloknak is fontolóra venni a tokajak elképzeléseit. Érdemes megtenni ezt akkor is, ha a vezető szervek — természetesen az egész ország szőlőtermelését, fejlesztési lehetőségeit látva — nem tulajdonítanak olyan nagy jelentőséget Tokajnak, mint a helybeliek. Egy dolog azonban — a község gazdasági jelentőségén túl is — biztos: Tokajt nem felejtették el külföldön és idehaza sem. Magyarország egyik legismertebb színtöltje. Miért akarnánk mi magunk kitörölni az emberek emlékezetéből? (Salamon Pál)

Megjelent: Népszabadság, 1962. január (20. évfolyam, 1-25. szám) 1962-01-08 / 4. szám

91 éve tartják Tokajban a szüreti napokat

Szüret

Dörögnek a mozsarak, ropognak a puskák, az egyik helyen vidám duda szól, a másik helyen cigánybanda húzza, rezesbanda cintányérja csattog, folyik a must, a kolbászra csúszik igazán a bor. A hatalmas szüreti koszorút már összekötözték, két ember viszi rúdon a szőlősgazda házába és megkezdődik a szüreti mulatság.

Szüret. Hajdan hét országra szóló mulatság, szerelmek foródtak, eljegyzések kötlettek, minden vendéget szívesen láttak. Az 1795-ös badacsonyi szüret például országra szóló ünnepség volt, melynek emlékét az irodalomtörténet is megőrizte, mert ezen a szüreten ismerkedett meg Kisfaludy Sándor, a költő és dalás gárdista annyiszor megénekelt szerelmével, Szegedy Rózával. Az igazi nagy szüret azonban Tokaj-Hegyalja ünnepsége volt.

Az egész országból özönlött a vendég a hegyaljai szüretre, még Lengyelországból is jöttek borkereskedők. Alkonyat felé bizony már kevés vendég állt egyenesen a lábán, a prэшázak előtt lerített hosszú asztalokon „keringett s fel is dőlt már a bujdosó pohár”, tűzijáték rakétája pattant, duhaj legények forgatták a lányokat. Ma a szüret is megszűrkült. Inkább munka már, mint ünnepség, hajdani vidámságából sokat veszített, a borknak nincs ára, nem is igen lehet eladni, a gondok meg-

szaporodtak. Ha a szüret vidámsága szerte a világon meg is kopott kissé, azért a hagyományos szüreti mulatságot mindenhol megrendezik, sőt még a nagyvárosokban is, például Budapesten. Az idei hegyaljai szüret egyenesen országos ünnepélyszámiba megy és az ország minden részéből akadnak majd vendégei.

Október hónap 16-23-ig Tokaj-Hegyalja egy elsüllyedt, boldog tündérvilágot kelt életre ezen az őszön. Lázár Miklós országgyűlési képviselő rendezésében feltámasztja a 80-as évek ujjongó, festői szüreti mulatságait. Európa másik híres bortermő vidékén, a Rajna mellett a szüret mulatsága sohasem érte el a magyar szüreteket, a bor nem olyan nemzeti ital, mint nálunk. A rajnai bor inkább kivételre szánt árucikk s ennek megfelelően a szüret mindig kissé üzletszerű is volt és nem olyan patriarchális ünnepély, mint nálunk. A magyar inkább meghal, de megissza a bort s egy bormegissza nép szürete sohasem lehet szomorú, még szomorú időkben sem. Megdörödulnek a mozsarak, a banda lust húz, a vincerél ékes rigmusokban köszönti fel Bacchust, a szüret megkezdődik.

Megjelent: Tolnai Világlapja, (32. évfolyam, 28-40. szám) 1932-09-28 / 40. szám

Tokaj

Távol ködébe vesző Kopasz, vén történelmi kapuőr a magyar Kánaán bejáratánál, néked ugyan beadott június 27-e, midőn lábadnál a nyírségi paraszt már aratáshoz pendítette a kaszát. Lúdlőgys nagyságú meg hatszögletű mennyei parittyakövek paskolták végig öreg hátadat, és míg tar fejed nyugodtan tűrte a magasságból jövő ostromot, derekadról, testedről lesodort minden királyi ékességet, kincset (a földkerekség legdrágább rendjelét a hegyek országában) a másvilági háborúság. A jégvihar tönkreverte a tokaji és hegyaljai szőlőket, a magyar földművelés büszkeségét. Nyolcezer hold szőlőtermés fele tönkrement, a másik fele megriadva várja a július és augusztus viharait, viszontagságait. A szőlősgazda? Az már tudja ilyenkor a maga mondókáját, hallotta az apjától, a nagyapjától. A tüzes istennyilának éjjel-nappal csapkodni kellene Tokajban és környékén, ha a felhőknek volnának fülei. Csodálatos, hogy a kalendáriumban még maradnak szentek a tokaji jégverés után. Ám meglehet, hogy kivételes esetben a káromkodás körülbelül már csak annyinak számít, mint az utolsó kenet. Nélküle is üdvözlő az igaz. Vele is a pokolba rángatják az ördögök a hajánál fogva a gonoszát. A káromkodás elkésett utóajánlat a másvilági piacon. Csupán a hirtelen gutaütés ellen használ.

Olvasom az országos csapás szomorú részleteit. Tokaj, Sátorlajújhely, Kistornya nem születel ebben a naptári esztendőben. Sárospatakon, a Rákócziak szőlőjében talán még jövőre sem terem bor, amelyet a kuruc lantos „sárkányvérnek” nevezett. A tokaji kávéházban, ahol esztendőszámra öreg, nyugalmazott kereskedők pipáznak csupán, őszre hajolván az idő, nem jelennek meg sem a kaftános kalmárok, akik ősi szokás szerint manapság is a derekukon hordják az aranytallérokat bőrhevederben, sem az elegáns francia borügynökök Henry IV. szakállukkal és korlátlan meghatalmazásokkal a francia pezsgőgyárak részéről. Minek jönnének? Az ő borukat már megvette valaki előttük, aki adott érte szép, fényes, kristályragyogású köveket, amelyekkel csak azért nem díszelghetnek az asszonyok, mert hamar értékét veszíti a felhők között termelt kő. Ha pedig eljönnek azok a külföldi kereskedők, akiknek ikerestestvérük a nyírsíj-novgorodi vásáron vagy Bombayben a gypotaukcion alkuszik ugyanakkor, olyan ára lesz a hegyaljai bornak, amilyen a cobyolprémnek. Az egyetlen és elismert magyar világokk, a tokaji bor ezelőtti kétszáz esztendővel sem volt sokkal olcsóbb a kékrőka bundá-

nál, pedig akkor még több termelt belőle, és volt egy nevezetes üstökösjárásos esztendő, amikor kétszer szüreteltek Hegyalján: őszkor és januárban. A kis szőlőbogár aztán megette azokat a tökéket, amelyek olyan hatalmasak voltak, mint egy nyírfa dereka, és történetük volt, mint az arisztokrata családoknak. Voltak kiszáradt, öreg töké, amelyekről állítólag Rákóczi Ferenc szüretelt egykor. Azt a szőlőtöket, amely Kossuthal volt egyidős, sokáig mutogatták Tokajban. Egyetlen szőlőfűrtelt termelt minden esztendőben. Aki kóstolta, vagy azt mondta, hogy édes a gyümölcse, és aszúhoz hasonlított az aromája, vagy pedig azt vélte, hogy savanyú és fanyar. Attól függött, hogy ki kóstolta.

Köleményben, prózában és tudományos könyvben kevés dologról írtak annyit a világon, mint a tokaji borról. ....Bűvös erejű, varázslatos szó volt ez a név: Tokaj. Kár, hogy a legregibb arany is megkopik idővel, és a borívó már nem akkor kétségeskedik istenigazában, ha a Rajna szőke leányzóját kellene meglátnia a habzó kehelyben, hanem végképpen megcsóknyósodik a hitelenségben akkor, ha arany színű, aromás és duplán lepecsételt tokaji bort állítanak elébe. Ugyan ki merné nyugodt szívvel elmondani közöttünk, hogy ivott valódi, tiszta tokaji bort? Talán csak egy ember van az országban. És az őfelsége, a király, a tarcali szőlőbirtokos.

...Jajszótól hangos Hegyalja felé azonban mégis szomorú részvételt kell, hogy forduljon a szívünk. Nem minden borkereskedő-adoma igaz, és bizony mondom, hogy a hegyaljai borok tisztaságára manapság jobban ügyelnek, mint kétszáz esztendő előtt. Ebben az országban, ahol az aranyat csekély mértékben és nem nekünk bányásszák a hegyekből, az arany az alföldi rónaságon és a vén hegyek ősszel pirosodó derekán terem számunkra. Legnagyobb kincsünk, nemzeti büszkeségünk fölött ülünk tort. Az aranyedv helyett keserű könnyecsek nedvesítik meg a Hegyalja humuszát. Vajon fakad-e esztendőre gyümölcs az idén elhullajtott könnyekből?

Krúdy Gyula (1910)

Mélység

Egyik köről a másikra lépked. Könnyedén táncol a vizek felett, az állandóan mozgásban lévő hullámozó tengeren. Nem is néz le, lehunytt szemmel, befelé figyel. Hallgat a megérzéseire, lelkéből jövő szavak rezdülésére. Ő maga a költészet, a megtestesült képzelet. Ő a Kelyhek Királynője, a Költészet Angyala, a Múza vagy Szaraszvati maga.

Úgy tűnhet csak találomra lépked ide-oda, pedig minden lépése mélyről gyökerező tudására épül, melyet a tudattalan végtelen, állandóan mozgásban lévő, a valósággal néha alig érintkező világából merít. Az élet tánca ez, egyensúlyozni a bizonyosság kövein a folyton változó, kísérhetetlen létezésben. Csak a realitásban keresni a megoldást hiba volna, több annál a világ, mint amit a két szemünkkel látunk, fülünkkel hallunk vagy kezeinkkel megfogunk. Van a mélyben, az emberben legbelül egy másfajta tudás, egy másik világ, a fantázia, az intuíció bölcsője. Ahonnet a képzeletünk szárnyalhat határok nélkül, a lehunytt szemhéjunk mögött bármit láthatunk, bármit hallhatunk, bárhová eljuthatunk. Azt mondjátok mívégre, hiszen az nem a valóság, csalóka ábránd, révedezés, semmire sem jó. De lelkünk bölcsőbb annál, hogy hagyja magát bebörtönözni a realitásban. Minden pillanatot, akár a valóságban, akár álmodozásban történik, úgy él át, mintha megtörtént volna. S az érzések megjelennek és nyomot hagynak a szívünkben, a lelkünkben és segítenek átkelni a mindennapokon is.

A tudattalanunk bölcs, mindig tudja mi a jó nekünk. Ha csak pihenni akarunk, feltöltődni, akkor is meglátogathatjuk, de akkor is, ha kérdésekre keressük a választ. A tudattalanban nincs tér és idő, ha alámerülünk a mindenség végtelen óceánjába kerülünk, ahonnet felhozhatjuk a felszínre mindazt, amire szükségünk van. Ez a mélység sosem nyel el, csak körbevesz, megtart és aztán felel. Így nem sodródunk el távolra önmagunktól, a tudattalanunk a horgony. Nem válunk mássá, mint aki eredetileg akartunk lenni, amikor ide érkezünk ebbe a létezésbe. Mindig betekinthetünk lelkünk legmélyére és emlékeztethetjük magunkat, hogyan szeretnénk élni. Önmagunként.

Tóth Mária, terapeuta, szakpszichológus

Fischer Ernő, festőművész
Fotó: Digitális képtárház

70 éves a tokaji művésztelep

”...a szépség a legveszélyesebb igazság, még annál is veszélyesebb, mint amit bárki a borban megtalálhat.”

Hazánk művésztelpeinek sorában sajátos helyet foglal el a tokaji. Bánszky Pál 1973-as szavait idézve: „Tokaj Iriszével, a borral – a himnusz szempontjából – lehetetlen versenyre kelni. Mégis az időszakos nyári művésztelep a borok Olimposzájának állandó lakójává teheti a művészet műsáit is.”

A telep beindításának előkészítése 1953-ban elkezdődött, ám az alkotótábor tevékenysége 1954 nyarától vette kezdetét. Induláskor a tokaji művésztelep vezetését Fischer Ernő festőművész, a Népművészeti Intézet Képzőművészeti Osztályának vezetője látta el. Korrigáló tanárként közreműködtek: Tamás Ervin, Halász Szabó Sándor, Xantus Gyula, Zilahy György festőművészek. 1956. október 19-től november 18-ig Budapesten a Műcsarnokban megrendezték a tokaji művésztelep első csoportos kiállítását. Zelnik József az

„50 éves a tokaji művésztelep” – című kiadvány bevezetőjében írja: „Így mi is tokaji művésztelpeiek modern bujdosók voltunk Rákóczi, a legnemesebb magyar uralkodó földjén. Állandóan bizonygatnunk kellett, hogy a tokaji táboraink nem politikai összejövetelek, hanem zárándoklatok a szépséghez és a borhoz, tehát hatalom technikailag veszélytelenek. Honnan tudták volna, hogy a szépség a legveszélyesebb igazság, még annál is veszélyesebb, mint amit bárki a borban is megtalálhat.”

A Tokaji Művésztelep műiójében időtálló alkotások születtek az alkotók és a művészetkedvelők közös örömére. Bár ez nem klasszikus iskola, nem képvisel önálló stílust, ám mégis évtizedeket átfogó szellemi központtá nőtte ki magát.

A csobajai kelta sírelelet

A kelta nép az őskor végén Európa nagy területein elterjedt, és egyike volt azoknak, akiket név szerint már ismertünk. Az ókori irodalom és a tudományos hitelességgel feltárt temetők, települések adatai alapján kirajzolódik a kelta társadalom felépítése, megállapítható egy katonai és egy vallási vezető réteg kialakulása. Törzsi szervezetben éltek, államot nem alkottak. Hérodotosz görög történetíró szerint a Duna folyó a kelták földjén ered. Lényegében az akkori Európa alapnépségét jelentik. Az ókorban a keltákat általában harcias, merész, gyorsmozgású népnek jellemezték. Rajongtak a háborúért, szerették a harcot és a kalandokat, de a mulatságot és a lakomát is. Ékszármazékok voltak, igen fejlett képzőművészettel rendelkeztek, ránk maradt balladáikat, Trisztán és Izolda történetét, Artúr király és a kerekasztal lovagjainak gáláns kalandjait ismerjük. A kelta hódítások idején megjelentek a lovas harcosok és a harci kocskák, erről Diodóros és Strabon is beszámol.

Magyarországon az időszámításunk előtti negyedik században telepedtek meg, észak-magyarországi megtelepedésüket az időszámításunk előtti harmadik századból származó nagy keltatemetők bizonyítják. Mint például a váci kavicsbánya, Farnos, Kösd, Szob, Halmajugra, Muhi-Kocsmadomb, Bodroghalom-Medve tanya, Radostyán, Kistokaj-Kültelek és más helyek síreletei. Az itt élő keltákra erősen hatott a szkíta kultúra, ezt a leletek - fegyvereknél, edényeknél egyaránt, de különösen az ékszereknél - meggyőzően bizonyítják. Települései kis létszámúak, tanyaszerűek voltak. A nyílt színi településeken a házak alkalmazkodtak a domborzati viszonyokhoz. Bizonyára veszély idején hűzódhattak a hegyek közé, sőt a barlangokba is: a Bükkben például a Szeleta-barlangból ismerünk az i. e. 1. századból való kerámiát. Törzsi központokat, úgynevezett oppidumokat is kialakítottak, ilyen volt a bükkszentlászlói Nagysánc is, amely a cotinus törzs megerősített helye lehetett. Érdekesen megjegyezni a hamvasztásos temetkezést: a halottal együtt tették máglyára az elhunyt használati tárgyait. Az i. e. II. századból származó temetőkben a kutatók már csak hamvasztásos ümasírokat találtak.

1981 novemberében Csobaj, József Áltia u 1. szám háznál Poczki Albertné kertjében edényeket talált, amikor homokot vettek ki 40-50 cm mélységből. A tárgyak előkerülését a községi tanácselnök

közvetítésével jelentették a Hermann Ottó Múzeumnak, majd leletmentésre került sor B. Hellebrandt Magdolna vezetésével. Megállapították, hogy az Árpád-korban kelta telep lehetett itt. A kelta sír gyermeké a felismerhető méretei alapján, magányos sírnak tekinthető. A csobajai sírból előkerült még hat urna, hét tál, egy bögre, egy fazék, egy kantharosz, három fibula, egy kés és egy karperec. A kosfejű urna nagyon szép motívumokat tartalmaz, két egymással szemben levő vastag 4,4 cm széles szalagfűle kosfejben végződik. A kantharoszok forma déli eredetre utal, mint ahogy több tárgytípusnál is ki lehetett mutatni. A leleteket a miskolci Hermann Ottó Múzeum őrizi.

A csobajai leletek arra mutatnak rá, hogy ezen vidék már államalapításunk előtt is lakott terület volt. Adatok szerint a községet később magyarok lakták. Csobaj 1252 előtti időkből az Ába nemzetség tulajdona volt, Szent István király egyházában. 1252-ben a levéltári adatok szerint Lőki Bél fia veszik meg Csobajt. 1446-ban Perkedő Bálint, Szabolcs vármegye alispánja volt itt birtokos. 1449-ben a Várady és Dobó család tulajdona. Az 1800-as évekig számtalan birtokost jegyeztek fel Csobajon és a Taktaközben. A falu sűrűn cserélt gazdát a nagybirtokosok között, így Patay Gyuláné, gróf Tisza Istvánné, Balogh, Baranyai, Dezsőffy, Dégenfeld, Radvánszki családok között. A jobbágyfelszabadítás előtt néhány kisnemes élt a faluban. A lakosság zömét jobbágyok, zsellérek és cselédek tették ki. Nem kímélték a falut a természeti katasztrófák sem, árvizek, tűzvészek, járványok. 1834. október 10-én például földrendés is sújtotta a falut. Az éhínség is sűrűn felütötte a fejét. Ám, ez már egy új történet.

Tudta?

Szeptember 14. (csütörtök): A keresztény egység napja.

dr. Fabó Bertalan

Az 1915-ben készült képen a Zsidó Múzeum három alapítója, bal oldalt dr. Kohlbach Bertalan rabbi, jobb oldalt dr. Weisz Miksa rabbi, középen pedig a cíviskeres dr. Fabó Bertalan látható. Forrás: MILEV.

*155 éve született
Taktakenéz tudósa,
zenetörténész és a zsidó
múzeum atyja*

„Siremléket Fabó Bertalannak! Néhány hete, hogy a zsidó múlt lelkes kutatója, a művészetek, de különösen a zenerajongó fanatikusa hosszas betegség után elhunyt. Munkás életében sok barátot, hívet, tisztelt szerzett magának, akik barátságukkal a síron túl is elkísérik Fabó Bertalant. Baráti köre most a következő felhívást bocsátotta ki: Dr. Fabó Bertalan nem látjuk többé. Olyan nesztelenül és szerényen, mint ahogy élt, tűnt el az élők sorából. Mosolygó lény, mely örülni tudott barátai sikerein, anekdotázó kedve, mely még a maga nyomorúságain is felül tudott kerekedni, kedves figyelme, amellyel mindenkit megajándékozott, a zsidókórház operációs termében örökre elmúlt.

Még halála előtt elkészült a hosszú útra. Elbúcsúzott jó embereitől és nyugodtan várta a megváltást. Vele a magyar és zsidó múlt lelkes és derűs szellemi kutatója költözött el.

Dr. Fabó Bertalan, a régi emlékeknek szerető gyűjtője, nem halhatott meg úgy, hogy elfelejtsük.

Sirhantja nem állhat jeltelesen a temetőben. Hisz mindenét ideadta, nem maradt senkje, semmije. Hogy a sirhant jeltelesen ne maradjon, s hogy évenként október 28-án „Kadis”-t mondjanak érte, erről kívánunk gondoskodni és felhívjuk minden barátját, tiszteltjét és hívét, hogy erre a célra letszése szerint adakozzon.

A gyűjtés eredményét nyilvánosságra hozzuk.” – írja az

Egyenlőség című újság 1920. november 20-án hasábjain.

Ki is volt Fabó Bertalan? 1868. május 25-én látta meg a napvilágot egy kis községben Taktakenézen. Nevét Fránkelről magyarosítja Fabóra. Betegsége folytán sántított, a falusi gyermekkori életére 1913-ban így emlékezik vissza: „Ezelőtt 36 évvel Szabolcs megyének egy istenháta mögötti vidékén halálos lázban feküdt egy kis zsidó gyerek megbénuult és folyton gyötörte a deliriosus láz, mert minden izülete meggyulladt. Téli idején kiöntött a Tisza, arrá dagadt a mellékfolyója, a Takta is; nem volt a lóhátság legénynek semerre sem úja a patikába. Chininpor még volt, de már ostya nem és a kis beteg hónapokon keresztül elgyötört gyomra már nem tudta bevenni a sok keserű orvosságot. A tiszadadai katolikus pap — elfeledtem áldott nevét és jegyzeteim közt seilem — hallott a bajról és az egyházzal küldött a bár úri sorban élő, de mégis zsidó gyerekeknek egy doboz templomi ostyát, hogy a keserű porokat rendszeren szedhesse. Nem tudom az ostya meg volt-e már szentelve, de ha addig nem is, az ilyen cselekedet bizonyára — ha nem is felekezeti módon — megszentelte.”

A Budapesti Egyetemen jogi tanulmányokat folytatott és ügyvédi vizsgát tett, Budapesten a Hold utcában kezdte ügyvédi praxisát. Azonban őt jobban foglalkoztatta a zene világa, így végül

zenetörténészként teljesedett ki. Gárdonyi Géza (1863–1922) biztatására megírta a hazai zenei történet korszakalkotó könyvét: *„A magyar népdal zenei fejlődése – Ezer kottapéldával, számos hasonmással és képpel”* (a hatalmas munka elérhető az MTA online adatbázisában), melyet 1908-ban a Magyar Tudományos Akadémia adott ki. Fáradhatatlan volt a régi magyar zenei történet ismeretlen adatainak felkutatásában és szakszerű feldolgozásában. Súlyt vetett zsidó muzsikusok és zeneszerzők feledésbe ment munkásságának felelevenítésére és méltánylására is. Foglalkozott a keleti népek zenei folklorjával. Igen sok tanulmányt írt napilapokba és folyóiratokba (Budapesti Hírlap, Az Újság, Századok, Keleti Szemle, Magyar Könyvszemle, Magyar Zenetudomány stb.). Nagyobb önálló művei: *A magyar népdal zenei fejlődése* (alapvető zenei történelmi munka, 1908); *Erkel-Emlékkönyv* (1900); *Rhythmus und Melodie den türkischen Volkslieder; Haydn in Ungarn* (1909).

Nagy kitartással és tudással s talán még több lelkesedéssel bűvárokodott a magyar zene múltjában. Leszállt dohos pincék mélyébe, kisvárosi antikváriumok raktáraiba és egész sereg megbecsülhetetlen zenei emlékünket hozta napvilágra. Így fedezte fel az un. Esterházy – kódexet is (Esterházy Pál nádor egyik énekes könyve 1670 tájáról). Ő készítette az Erkel Ferenc albumot, mely a nagy magyar mester életének mai napig legrészletesebb méltatása. Sok kisebb-nagyobb tanulmányt írt. De nemcsak lelkiismeretes és fáradhatatlan munkás, hanem rendkívül szolgálatkész és önzetlen jó ember volt. Minden gyűjtését a Nemzeti Múzeumnak adta, és jó tanáccsal,

hasznos útbaigazítással látta el.

1909-ben részt vett a Magyar Zsidó Múzeum alapításában, majd ő lett a múzeum első öre, vagyis igazgatója. 1916. január 23-án megnyitották az 1500 tárgyból álló gyűjteményt, Fabó Bertalan közel 800 tárgyat vásárolt és adományozott az intézménynek. Habár magának sosem kért egy fillért sem, a múzeumnak nem csak értékes tárgyakat, hanem mecénásokat is szerzett. A múzeum célja az volt, hogy összegyűjtse azokat a tárgyakat, melyek bármiféle vonatkozásban vannak a történelmi magyar zsidósággal.

1927-ben hét évvel Fabó halála után dr. Gábor Gyula (1868–1936) jogi író, a hitközség főtitkára írt egy bensőséges megemlékezést, mely több olyan információval szolgált az elhunyról, mely a lexikonokból nem derül ki. Azt írta, hogy a szegény pirja fut át arcán, ha halálára gondol, mely megelőzhető lett volna egy operációval, egy olyan műtéttel, melyre nem volt Fabónak pénze, kémi pedig nem tudott, de nem azért, mert éppen ne lett volna kitől kémi, hanem mert szerénysége és szegyenérzete nem engedte. Pedig azért igazán nem kellett volna szegyenkeznie, hogy végül a jogi iroda helyett a kutatást választotta – „elhagyta *Justicia* istenasszonyt *Polüümnia* kedvéért” –, ám ebből megélni sosem tudott, hiszen tanári állást nem kapott. Nem kapott, mert zsidó volt, és vallását nem hagyta el azért, hogy esetleg katedrára emeljék.

Fabó Bertalan 1920. október 28-án távozik a földi létből.

„Így hal meg egy zsidó tudós” – az Egyenlőség és valamennyi magyar napilap, folyóirat adja hírül

távozását, méltatja egyedülálló munkásságát, ám a keresztyűi temetőbe alig húsz ember kíséri fekete deszkakoporsóját. Két gyászbeszéd hangzott el, egy Hevesi Simon (1868–1943) főrabbi részéről, egy pedig dr. Mezey Ferenc (1860–1927) az Izraelita Magyar Irodalmi Társulat (IMIT) alapítójától. A főrabbi a következő szavakkal búcsúztatta: „[...] miként a legendabeli zsidó poétának, úgy Fabó Bertalannak is, koporsója után, láthatatlanul, azaz csak az ő számára láthatóan, maga Dávid király viszi a lantot... Bánatos héber melódiák, melankóliás zsidó zsoltárok és sirva-vigadó magyar hallgatók szolgálják a kísérő muzsikát

[...]”. Mezey azt mondta, nem ilyen temetés illet volna hozzá. Illett volna, ha a magyar zenei kultúra képviselteti magát, de most már nem baj, mert „a tiszta élet önmagában hordja jutalmát”.

Fabó Bertalan abban a parcellában (5/A, 2 sor, 25 sír) és sorban kapott helyet, ahol – ahogy Petőfi írta – a magyar nép lelkének legjobb ismerője, Rózsavölgyi Márk (1789–1848) fekszik. Ide került Fabó, aki viszont Rózsavölgyi korát, dallamát és táncát ismerte. Siremlékének felállítására az Egyenlőség indított kampányt, a befolyt összegből a Chev-ra Kadisa emelt örök emlékelet Fabónak 1923. november 6-án.

A lelkemben csendüljön meg emlékezetére egy-egy magyar népdal, olyan, melyet Eötvös József is kívánt „Végrendelet” – című versében:

„Ha majdan átfutottam
Göröngyös útamat,
S hova fáradtan érek,
A sír nyugalmat ad:

Márvány szobor helyébe,
Ha fennmarad nevem,
Esznéim győzedelme
Legyen emlékjelen.

S ha majd kijőtok néha
S megálltok síromon,
Zengj étek el a legszebb
Dalt néma hantomon.

Magyar dalt, lelkesítőt,
Melynél a szív dobog,
Tán halva is megértem,
S keblem hevülni fog.”

Tisztelem, és áldom emlékezetét.
Taktakenezsi nagyszüleim és elődeim emlékére.
Alföldi Andrea

Forrás: Arcanum Digitális Tudománytár; Múlt és Jövő, MILEV

Őszi krizantém

”

Szeptemberi meleg éjszakák,
finom bort érlelnek,
ha hidegre fordulnak Máriák,
Savanyúak lesznek.”

”

Őszi munkák a kertben

Szeptember az átmenet hónapja: már nem nyár, de még nem is az igazi őszi; már nem forró, de még nem hideg; már nem lüktető betakarítás, de még nem is az elnyugvás hava, hiszen még itt a kukoricátörés, a napraforgó betakarítás, az őszi szántás nem kis feladata és a szőlőszüret küszöbe. Ezt az időszakot nevezi a magyar nyelv nyárutónak. Talán a legjellemzőbb napja szeptember 23-a, az őszi napéjegyenlőség időpontja. Ez a nap döntő változás kezdete, hiszen ettől a naptól kezdve rövidülnek a nappalok, hosszabbodnak az éjszakák. Szeptemberi népi meteorológiai előjelzések széles tárárt ismerjük: ha korán lehullanak a falevelek, korán érkezik a tél; ha ősszel sok a gomba, nagy hó lesz a télen; ha pipál a hegy, eső lesz; ha a jóság játszik, szeles lesz az idő; ha a varjak napkelte előtt kárognak, rövidesen hideg lesz.

A szeptember a díszkertben a tervezés ideje. Mostanra minden növény elérte végső méretét, így át tudjuk gondolni, hogy a jövő évben miként szeretnénk átalakítani a virágágyásokat. Az őszi hónapokra sokszor „üres” szintelen foltok maradnak a virágágyásokban. Az elvirágzott egynyáriak helyére, vagy a visszavágott évelők tövébe ültessünk kerti krizantémot, asztereket, téli árvácskákat. A kert szegélyében, az utak mellett jól mutatnak a díszkáposzták, és az erikafélék. A sásliomok többsége augusztusra elvirágzik, mégis akadnak olyan fajták,

amelyek szeptemberben is nyílnak. Ilyen a Stella d'Oro is, sárga virágai aprók, kertet előterébe, sziklakerthbe, teraszra ajánlott. Szeptembertől egészen a fagyokig ültethetőek a nyári hagymás virágok. A hűvös idő közeledtével ássuk ki a dália, a gumós begónia, a kánna, a kardvirág gumóit. Metsszük meg a futórózsákat. A frézia hagymáit decemberi virágztatáshoz cserepezzük be. A mérsékeltővi páfrányokat (erdei pajzsikát, fodorkát, struccpáfrányt stb.) az őszi elején a legcélszerűbb elültetni a kertben. Most ritkítsuk meg a besűrűsödött gyöngyvirág telepet. Az álló muskátlikat is szobanövényként teletelhetjük. A fás bazsarózsa és a késői bazsarózsa számára is a legkedvezőbb időszak az őszi. A fás növényeinket ne műtrágyázzuk, és ne metsszük meg addig, amíg nyugalomba nem vonulnak. Szeptemberben minden fűszernövényt takarítsunk be, és száraz, szellős, meleg helyen szárítsunk meg.

Krizantém

Október, a melengető, a remény hónapja, miközben együttal az első igazi őszi hónap. A magyar nép által évszázadok óta jegyzett napjai is ezt tükrözik: Assisi Szent Ferenc napja - október 4-e - a mindmáig hűen betartott „búza hét” kezdete: ez a hét ugyanis évszázados tapasztalatokon alapuló hagyományok szerint a legkedvezőbb időszak a búza elvetésére. A búzavetést Gál napjáig – október 16-ig – ha nem fejezte be a gazda, csak pelyva terem majd földjében. Simon-Júdás ünnepén kezdték el a szüretet a régi mondás szellemében: „szeptember érleli, október mézeli”. Farkas napját pedig – október 31-e – a népi megfigyelések alapján lökéletesnek tartották a gyümölcsfák ültetésére.

Az enyhe októberi időjárás kedvez a tavaszi virághagymák ültetésének. A kertben most nyílnak a krizantémok, az aszterek, gyepliliom, az érdes

napraforgó, a pompás varjúháj, a borzas púpiliom, az őszi napfényvirág. Az október a legkedvezőbb időszak az örökzöld és a lombhullató fák és cserjék telepítésére. A szobanövényeket mossuk le, öntözzük, tápoldatokat adjunk számukra, hogy a fűtési időnyhez, a szobai levegőhöz szoktassuk, ez az átállási időszak megviselelheti a növényeket.

„*Örömmel szántom a földet és bevetem,
Eszendőre, hogy bő aratásom legyen,
E hó ismét előhívja a hideget,
Azért szobám fűtne, sok fűt is készítek.*”

Nyárindító Piknik 2023. június 10.

"Közösség az, ahol az egyik ember átéli a másikat." (Korniss Péter)

Köszönjük ezt a csodás napot, minden segítőknek, támogatóknak, barátoknak, ismerősöknek és ismeretleneknek, akik megtisztelték jelenlétükkel, akár pár percre is! Külön köszönet illeti a házi sütemény verseny bírálót – Holló József cukrászmester, Májér János, alpolgármester, dr. Weisz Gyöngyi ügyvéd – mivel közel 30 nevezés érkezett be.

PROGRAMOK:

10:30-TÓL HÁZI SÜTEMÉNY KÖRTELŐ
DURKÓLAKÓ HOLLÓ JÓZSEF CUKRÁSZMESTER

10:30-TÓL TÁRSJÁTÉK

ISZAKOLAI TRICK SHOT,
KÖRÖMÖZŐ DOLGOKAT TUNEL VÁLTOZTATÁSA,
ELŐTÉRŐ FÉNYKÉSZÍTÉS - CSOMÓK ANGYALAI,
TUNEL VÁLTOZTATÁSA - ELŐTÉRŐ FÉNYKÉSZÍTÉS

10:30-TÓL HÁZI SÜTEMÉNY KÖRTELŐ
DURKÓLAKÓ HOLLÓ JÓZSEF CUKRÁSZMESTER

TÖKÉBBI PROGRAMOK:

ARCPISTÉK, CSILLÁMTETŐK, UGRÁLÓVÁR,
COKOROKÁGY, KÉZMŰVES ÁSTAL,
ÜGYESSÉG JÁTEKOK, HÁBARTY, ÖYRMEK
ZUMBAJÓGA

A JÓ HANGULATTÓL
DJ SHEPHERD GONDOSKODIK

A RÉSZVÉTEL ÉS A VENKÖZLÉSI DÖNTÉSI

HÖLGYEK: ELŐTÉRŐ FÉNYKÉSZÍTÉS, ARCPISTÉK,
TÖKÉBBI PROGRAMOK, DJ SHEPHERD GONDOSKODIK
FÉRFIAROK: ELŐTÉRŐ FÉNYKÉSZÍTÉS, ARCPISTÉK,
TÖKÉBBI PROGRAMOK, DJ SHEPHERD GONDOSKODIK
GYERMEK: ELŐTÉRŐ FÉNYKÉSZÍTÉS, ARCPISTÉK,
TÖKÉBBI PROGRAMOK, DJ SHEPHERD GONDOSKODIK

Lecsó főzőverseny 2023. augusztus 5.

2023. augusztus 5-én került sor a Lecsó főzőversenyre a Szerelmi pincesoron (Tokaj), ahol a Szőlőskert Kulturális Alapítvány, a tokaji Főnix Női Vállalkozók Egyesülete és a tokaji Önkéntes Tűzoltó Egyesület csapata 3. helyezést ért el.

Köszönjük a főszervezők munkáját!

Furmint, fröccs és lecsó

2023. augusztus 5. (szombat)
18.00-20.00

SZERELMI PINCESOR
Nyitott pincék
Pincehideg borok

LECSÓ FŐZŐVERSENY
18.30

**POP SECRET
BAND KONCERT**

Főzőcsapatok jelentkezését augusztus 3-ig várjuk!
Jelentkezés: szinhaz@tokaj.hu, 06 70 330 8734
Idén grill és egyéb nyári ételekkel is várjuk a nevezőket!

**BENKŐ BORHÁZ, BREZA PINCE, ERDŐS PINCE,
SOLTESZ CSALÁDI PINCE, SZERELMI PINCE,
SZERELMI BOR-LAK ÉS PINCEKLUB**

Közös vacsora, együtt a család

A táplálkozási kultúra alapjait már nagyon korán javasolt kialakítani a gyermek életében, étrendjében. Ebben nagy szerepe van a szülőknek. A minta, amit a gyermek a szüleitől lát, meghatározza a táplálkozás iránti élményét. Főként, hogy kezdetben a kisdéd legnagyobb mintaképe a szülő, és másolja a viselkedését. Ha azt szeretnénk, hogy a gyermek jóízűen, egészségesen és változatosan táplálkozzon, ahhoz nekünk, szülőknek is jó példát kell mutatnunk.

Ahogy a reggeli, úgy a vacsora is egyre nagyobb szerepet kap a típegő étrendjében egyéves kor felett. Fokozódik a gyermek önálló táplálkozás iránti vágya, ügyesen megül az asztalnál a székében és falatozgat szüleiével együtt. Alakíts ki gyermeked étkezésében egy

ritmust, amit próbálj betartani. Persze nem kell óra szerint percre pontosan leülni enni, hiszen nincsenek egyforma napok. Inkább arra törekedj, hogy az étkezések körülbelül azonos időszakban legyenek. Próbáld a gyermek étkezését a te és a család étkezéseivel összehangolni. A kisdéd imádja, ha társaságban ehethet. Kezdetben még nem mindig egyszerű, főként, ha nem hajlandó önállóan enni. Fontos lenne azonban, hogy együtt egyetek, mert ha folyamatosan azt látja gyermeked, hogy jóízűen falatozol vele az asztalnál, le fogja utánozni a mozdulatait, csipegetni kezd, vagy egyre ügyesebben használja a kanalat. Azon se lepődj meg, ha mindig az a falat kell neki, ami a te tányérodban van. Ha nagyon ragaszkodik hozzá típegőd, néha se-

gílhetsz neki az étkezésben, de biztass és bátorítsd arra, hogy egyedül is gyakoroljon, még ha ez némi kosszal is jár az asztalnál. Ha a gyermek együtt ehethet a szüleiével, testvérével, az pozitív hatással lehet az evéshez való viszonyára.

A vacsora harmonikus levezetése lehet egy mozgalmassal, kalandokkal teli napnak. Eppen ezért adjátok meg a módját. Terítsetek meg közösen. Az asztalterítő, színes szalvéta, étkészlet és tálalóedények mind meghatározzák az asztal hangulatát és magát az étkezést is. Ezek a külsőségek a gyermek étvágyára is pozitív hatással lehetnek. Egy apró ötlet, az étel vagy tányér díszítése meghozhatja a gyermeknek a kedvét azokhoz az ételekhez is, hogy megkóstolja, amit korábban elutasított. Az esti órákban a legtöbb család esetében

már apa is hazaér a munkából, és lehetőség nyílik arra, hogy együtt fogyasszák el a vacsorát. A nap végén mindenki elcsendesedik, a közös vacsora alkalmat ad arra is, hogy egymással figyeljétek. Elmesélhetitek, ki-nek, hogy telt a napja. A gyermek az asztalnál ülve nemcsak azt fogja látni, milyen jó dolog az étkezés, de az is a napja részévé válik, hogy hallja a család napi élménybeszámolóját. Később, amikor megtanul beszélni gyermeked vagy közösségbe kerül, szívesen fogja mesélni ő is a napi élményeit. Ezért is fontos, hogy a vacsora legyen egy közös családi pillanat, amikor egymásra figyeltek. Kapcsoljátok ki a tv-t, tegyétek el a telefont. Készíts mindent az asztalra, ami étkezésnél szükséges lehet, ne kelljen felugrálni evés közben.

Pálinkás Zsanett, Miluklub

A gulyásleves: egy nemzeti szimbólum születése

■ A magyar nyelv értelmező szótára (Bp. 1960) szerint: „gulyásleves fn. kis darabokra vágott marha-, sertés- v. birkahúsból és burgonyából készült, paprikával, hagymával, zöldséggel és néha köménymaggal is ízesített leves, bő lére eresztett gulyás. Ma ~ van ebédre. Felesége ~ levessel várta.” Tóth Arnold egyik tanulmánya, amely ezen ételtípus történelmi fejlődésével foglalkozik ritkaságba megy, hiszen olyan természetessé vált napjaink gasztronómiai kultúráinkban, hogy eredetéről alig tudunk valamit, pedig még Nemzetközi Gulyásleves Társaság is létezik.

■ A 19. század a különböző nyomtatott tömegtermékek népi kultúrába való beépülésének a korszaka. A szakácskönyvek elsősorban a városi-mezővárosi polgárság, kispolgárság, parasztpolgárság háziasszonyai számára készültek. Megfigyelhető, hogy a régi ételtípust, amelyből a leves elágazott, pörköltnek nevezik. Ennek a 19. század közepén lejártszódott folyamatnak a lényege, hogy a húsos egytálétel jellegű gulyást a polgári konyha újításaként először körettel (burgonyával, vagy tésztaival) kezdik tálalni; ezt követően pedig megjelenik a gulyásból bő lére eresztése, zöldségekkel és burgonyával való együtt főzése, melynek eredménye lesz a ma is ismert gulyásleves kialakulása.

■ Az 1830-as évekig a gulyás egyértelműen az a sült, lé nélküli egytálétel, amit ma pörköltnek nevezünk.

Az 1810-es években jelenik meg a miskolci Rátz

Zsuzsánna receptkönyve, melyben először adnak a gulyáshúshoz krumplit. 1826-ban Anna Hofbauer német nyelvű kassai szakácskönyvében található az első recept, amely paprikával készíti a gulyást. 1835-1841 között több kiadást megélt Németh Zsuzsanna-féle szakácskönyvben olvasható először, hogy a készítés közben elfőlt levet folyamatosan pótolgatja, és a lébe sárgarépat főzet és köménymaggal fűszerezi.

■ A gulyásleves szó 1859-ben a Napkelet című folyóiratban tűnik fel Kedves Árpád tollából, aki a lakodalmi szokásokat ismerteti. Érdekesség, hogy 1862-ben Jókai Mór (Kakas Márton álnéven) közölt egy felhívást a Vasárnapi újságban, ahol valódi, tartalmában is magyar és nemzeti receptgyűjtemény kidolgozására tesz javaslatot. A felhívást követően 1864-ben napvilágot látott Zemplényi Szabó Antónia szakácskönyve, valójában Szabó Antal munkája. E mű többször is megjelent 1880-ig, mely kilencféle gulyásreceptet közöl, ami az ételtípus népszerűvé válásának, elterjedésének, variálódásának a biztos jele. Beniczky Irma 1887-es Betegkonyha című receptgyűjteményében megjelenik a gulyásleves, mint ételnév, innentől vonul be és válik általánossá a szakácskönyv irodalomban: „a magyar gulyásleves többet ér valamennyi mesterségesen készített levesekénél, ami a táperőt illeti.”

Foto: Angyal László

Foto: Angyal László